

بررسی رویکرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری؛ مطالعه موردی: درس «برگی از تاریخ زمین» کتاب علوم تجربی ابتدایی

حمیرا نقدی^۱، زهرا رحیم‌زاده^۲، عادل سلیمانی^۳

دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۰۳ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۱۹

چکیده

هدف کلی پژوهش حاضر، تسهیل یادگیری درس «برگی از تاریخ زمین» کتاب علوم تجربی پایه پنجم ابتدایی است. این پژوهش از نوع کیفی با رویکرد درس پژوهی مشارکتی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر ۱۲ دانش‌آموز دختر پایه پنجم دبستان باران شهرستان جوانرود (روستا زلان) در استان کرمانشاه هستند. داده‌های این پژوهش به کمک مصاحبه نیمه ساختارمند و مشاهده توسط اعضای تیم درس پژوهی در دو مرحله، نقد، بررسی و جمع‌آوری گردید تا داده‌ها به اشباع نظری برسند. اعضای تیم در دو مرحله در قالب دو تدریس اول و دوم به بررسی طرح درس و اجرای آن پرداختند. در ابتدای کار اعضای گروه، درس برگی از تاریخ زمین را انتخاب نمودند و در طی جلسات متعددی به ارزیابی طرح درس اولیّه و اجرای آن پرداختند، سپس با توجه به نقد تدریس اول به تبیین طرح درس دوم و اجرای آن اقدام نمودند. فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط کدگذاری‌های باز، محوری و انتخابی انجام شد. ۱۲۲ کدباز حاصل شد که در مرحله دوم پس از حذف و ادغام این کدها، ۱۵ کد محوری حاصل و در نهایت با دسته‌بندی کدهای محوری در مقوله‌های کلی‌تر ۳ کد گزینشی با عنوان‌های: مدیریت فضا و ابزار آموزشی، دانش‌پداگوژی، مهارت‌های روان‌شناختی حاصل شد. نتایج حاصل از کدگذاری‌های باز و دسته‌بندی آنها در کدهای محوری نشان داد، عوامل مختلفی چون: روش تدریس فعال، مشارکت و تعامل، مهارت برقراری ارتباط، خلاقیت و نوآوری و ... در تسهیل یادگیری درس تأثیرگذار هستند.

واژگان کلیدی: درس پژوهی، کیفیت یادگیری، تدریس مشارکتی، علوم تجربی، تسهیل یادگیری.

-
۱. دانشجوی دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید صدوقی کرمانشاه. (نویسنده مسئول)
naghdi.jomayra@gmail.com
 ۲. مدرّس دانشگاه فرهنگیان. Zahrah.rahimzadeh@gmail.com
 ۳. دکترای تخصصی، مدرس دانشگاه فرهنگیان. adel158@gmail.com

مقدمه

در تمام سطوح آموزشی، از دوران ابتدایی تا آموزش عالی، نیازهای آموزشی تعیین کننده‌ترین عامل در تدوین و طراحی دوره‌های آموزشی، برنامه‌ریزی موضوعات درسی و به طور کلی فرآیند آموزش هستند و انجام مداوم و منظم نیازسنجی‌های آموزشی باعث می‌گردد آموخته‌های فراگیران بیشتر جنبه کاربردی داشته باشد (دادمان، ۱۳۸۲). بدون شک در نظام آموزش و پرورش رسمی هر کشوری مقطع ابتدایی هم به لحاظ کمی یعنی تعداد معلمان و دانش‌آموزان و هم از لحاظ کیفی یعنی تأثیری که این دوره در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در سراسر زندگی و دوران تحصیل دارد از اساسی‌ترین و مهم‌ترین مقاطع تحصیلی است و به جرأت می‌توان گفت هیچ یک از دوره‌های تحصیلی از چنین اهمیتی برخوردار نیست (سمعی درونه، ۱۳۹۴). بنابراین نظام آموزشی و فعالیت‌های اساسی‌ای که در آن شکل می‌گیرد یعنی آموزش منابع و سرمایه‌های انسانی، اساس توسعه پایدار به حساب می‌آیند، بنابراین کمیّت و کیفیت این آموزش نقش مهمی در رفاه و سعادت دارد.

هدف تمام نظام‌های آموزشی تأسیس مدارس خوب و با کیفیت است. مدارس به عنوان سازمان‌های آموزشی و پرورشی مانند هر سازمان دیگری برای ادامه حیات خود به تضمین کیفیت و جلب رضایت ذی‌نفعان به عنوان سرمایه‌های بزرگ اجتماعی نیازمند هستند. ارتقا کیفیت آموزش و پرورش و عملکرد مدارس نیز به حرکت بر روی یک مدل تعالی‌بخش و رشدآفرین نیازمند است (قادرمزی و بلندهمتان، ۱۴۰۰ به نقل از مسگرزاده، ۲۰۱۴). یکی از کلیدی‌ترین و حساس‌ترین مشاغل و حرفه‌های هر نظام را معلمان برعهده دارند، به گونه‌ای که توسعه جامعه و ترقی همه‌جانبه آن به نظام آموزشی آن جامعه و معلمان این نظام، بستگی دارد (پالانی جافی و سلیمانی، ۱۳۹۹). از آنجا که شغل معلمی شغل انبیا بوده است، و معلمان به عنوان وارثین انبیا هدایت نسل‌ها را برعهده دارند، جامعه از آنان انتظاراتی همچون دانایی‌محوری، پژوهش‌گری و ... دارد. بنابراین معلمان برای دستیابی به اهداف شغلی در عصر اطلاعات باید با شیوه‌های جدید و کارآمد علوم و فنون روز آشنا و به آن

بررسی رویکرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری؛ مطالعه موردی: درس ...

مجهر باشند؛ زیرا معلم امروز با اطلاعات دیروز نمی‌تواند دانش‌آموزان فردا را تربیت کند. یکی از این فنون، روش تحقیق است که معلمان باید با انواع شیوه‌های پژوهش و مراحل اساسی آشنا باشند (رضوی و عباس‌زاده، ۱۳۹۴). بدون شک، پژوهش یکی از مؤثرترین ابزارهای موجود برای بهسازی و توسعه نظام‌های آموزشی به شمار می‌آید (جعفریان یسار و جعفریان یسار، ۱۳۹۹، به نقل از بیابانگرد، ۱۳۸۶). روش درس پژوهی اکنون به عنوان رویکردی برای توسعه حرفه‌ای معلمان کاربرد فراوانی دارد (Benedict et al, 2023). درس پژوهی مدل ژاپنی پژوهش مشارکتی معلمان در مدرسه و کلاس درس برای بهسازی مستمر آموزش، غنی‌سازی یادگیری و پرورش حرفه‌ای معلمان است. این پژوهش، پژوهشی است که بر چرخه یادگیری گروهی، کیفی، مشارکتی و مداوم کارگزاران آموزشی شامل تبیین مسأله، طراحی، عمل، بازاندیشی و بازبینی یافته‌ها، استوار است. در این روش، معلمان در ابتدا مسائل آموزشی مدرسه را از طریق آسیب‌شناسی بالینی بررسی کرده و سؤالات پژوهش در کلاس درس را تبیین نموده، سپس طرحی برای انجام پژوهش مشارکتی در آموزش پیشنهاد می‌کنند و آنگاه آن را به اجرا گذارده و سپس به ارزیابی و بازبینی فرایند عمل می‌پردازند. این فرایند، یادگیری از یکدیگر را به صورت مشارکتی سازماندهی می‌کند و در عمل ظرفیت مدارس را برای گسترش یادگیری سازمانی، تولید و به کارگیری دانش حرفه‌ای در مدارس را افزایش می‌دهد. از این طریق مدرسه به سازمان یادگیرنده تبدیل می‌شود، یعنی مکانی که محل رشد مدیر، معلم، دانش‌آموز و اولیای آنها است (افتخاری و افتخاری، ۱۳۹۷، به نقل از سرکارآرانی، ۱۳۸۱). معلمان از طریق درس پژوهی حتی در ایام شیوع کرونا یاد می‌گیرند که چگونه از یکدیگر بیاموزند و در تجربه‌های آموزشی و تربیتی یکدیگر سهیم شوند (Wulandari et al, 2023). بنابراین درس پژوهی به عنوان یک فعالیت گروهی، راهی برای بهبود کیفیت تدریس و توسعه حرفه‌ای معلمان است (Vermunt et al, 2019). شواهد در داخل و خارج کشور، موفقیت درس پژوهی در مدارس نشان می‌دهد (حاجیان و همکاران، ۱۳۹۸). از یک سو با توجه به مطالب بیان شده، گواه اهمیت فراوان درس پژوهی است و از سوی دیگر، درس علوم تجربی در جایگاه یکی از اساسی‌ترین دروس دوران تحصیلات عمومی قرار دارد (قنبری و همکاران، ۱۳۹۸). اسناد موجود، مبین آن

است که هدف درس علوم تجربی صرف، آموزش و انتقال دانش به فراگیران نیست، بلکه هدف اصلی این درس، پرورش روش‌های پژوهش و حلّ مسأله در دانش‌آموزان است و از طریق تدریس این درس به شیوه‌های نوین، می‌توان نگرش، انگیزه و خلاقیت دانش‌آموزان را افزایش داد (جاویدی کلاته جعفرآبادی و همکاران، ۱۳۹۷). آموختن علوم تجربی، همچون سوادآموزی و حساب کردن امری اساسی و ضروری است که با زندگی روزمره ما در ارتباط است و با پیشرفت تکنولوژی اهمیت آن بیشتر شده است (فلاح‌یخدانی و همکاران، ۱۳۹۵). با توجه به مطالب بیان شده و اهمیت کتاب علوم تجربی، برای این درس پژوهی، درس برگی از تاریخ زمین از علوم پایه پنجم ابتدایی انتخاب شده و سؤال پژوهش حاضر آن است که چگونه می‌توان یادگیری درس مذکور با رویکرد درس‌پژوهی تسهیل نمود؟

پیشینه پژوهش

با بررسی ادبیات پژوهش می‌توان دریافت که کشت ورز‌کنندگی و اناری‌نژاد (۱۳۹۸)، در تحقیقی با هدف بررسی تأثیر آموزش درس‌پژوهی بر توانمندسازی معلمان مقطع ابتدایی بیان کردند: بین نمرات معلمان شرکت کرده و شرکت نکرده در فرایند درس‌پژوهی در استانداردهای طراحی و برنامه‌ریزی آموزشی، ایجاد و حفظ جوّ یادگیری، اجرا و انجام تدریس، سنجش و برقراری ارتباط با نتایج یادگیری، ارزیابی و انعکاس یادگیری و آموزش، همکاری بیشتر معلمان، اهمیت در جهت تقویت دانش محتوایی و تکنولوژی آموزشی تفاوت معناداری وجود دارد. در همین زمینه بلاغت و همکاران (۱۳۹۴)، بیان کرده‌اند: اجرای رویکرد درس‌پژوهی توانسته است بر سطح تفکر انتقادی دانش‌آموزان تأثیر بگذارد و باعث افزایش سطح تفکر انتقادی دانش‌آموزان در گروه آزمایش شود.

اصغری و همکاران (۱۴۰۱)، در تحقیقی با عنوان تأثیر درس‌پژوهی بر توسعه حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی شهرستان بهشهر به این نتیجه رسیدند که: رویکرد درس‌پژوهی عاملی مؤثر در ارتقا صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان ابتدایی در حوزه دانش مهارت و عملکرد بوده است؛ پس درس‌پژوهی بر توسعه صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان ابتدایی شهرستان بهشهر بود مؤثر است. حمیدی و نقوی (۱۳۹۹)، در تحقیقی با عنوان ارزیابی نقش درس‌پژوهی در توسعه حرفه‌ای و کسب شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان از دید اعضای هیئت علمی دانشگاه

بررسی رویکرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری؛ مطالعه موردی: درس ...

فرهنگیان استان خراسان جنوبی به این نتیجه رسیدند: تأثیر استفاده از برنامه درس پژوهی در افزایش سطح توسعه حرفه‌ای معلمان در سطح بالایی است و می‌توان گفت استفاده از برنامه درس پژوهی بر توسعه حرفه‌ای و کسب شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان مؤثر است، همچنین نتایج حاصل از تحقیقات جباری و مقامی (۱۳۹۹)، نشان داد: مؤلفه‌های تأثیر فعالیت‌های گروهی و مشارکتی، بر روش خلاقیت، غنی‌سازی فرایند یاددهی - یادگیری، حس مسئولیت‌پذیری و میزان یادگیری است که با درس پژوهی رابطه مستقیم دارد. در تحقیقی دیگر قنبری و همکاران (۱۳۹۸)، با هدف کاویدن تجارب معلمان درس پژوه در درس علوم تجربی به این نتیجه رسیدند: تجارب معلمان درس پژوهی در درس علوم تجربی پیرامون درس پژوهی را می‌توان در قالب سه مضمون سازمان‌دهنده فرصت‌ها، آسیب‌ها و بایست‌های درس پژوهی دسته‌بندی کرد. در تحقیقی دیگر تحت عنوان تکنیک درس پژوهی و تأثیر آن در یادگیری بهتر درس علوم تجربی پایه ششم دانش‌آموزان آموزش و پرورش بیرجند، معماری و همکاران (۱۳۹۴)، به این نتیجه رسیدند: عواملی از قبیل طرح درس، روش تدریس فعال برای ساعت علوم، به همراه گروه‌بندی، چیدمان خاص میزها و صندلی‌ها برای سهولت حرکت و نظارت معلم خلاقیت معلم، انجام آزمایش‌های علوم به صورت گروهی و کار عملی و همچنین استفاده از فیلم و پاورپوینت و ... به کمک تخت هوشمند تأثیر فراوانی دارد و یادگیری پایدار می‌شود. همچنین نتایج حاصل از تحقیقات پوراحمدعلی و همکاران (۱۳۹۷)، با هدف شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های کاربرد درس پژوهی در ریاضی در مدارس ابتدایی استان مازندران نشان داد: ابعاد درس پژوهی شامل جنبه انسانی، جنبه ساختاری، جنبه فرهنگی، جنبه مدیریتی و جنبه پداگوژی است. نتایج آزمون فریدمن نشان داد که از نظر پاسخگویان حاضر در این تحقیق اولویت اول مربوط به جنبه پداگوژی، اولویت دوم مربوط به جنبه فرهنگی، اولویت سوم مربوط به جنبه ساختاری، اولویت چهارم مربوط به جنبه انسانی و اولویت پنجم مربوط به جنبه مدیریتی است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کیفی و به روش مشارکتی انجام شده است، هدف کلی از انجام دادن آن تسهیل یادگیری درس «برگی از تاریخ زمین» علوم پایه پنجم با رویکرد درس-

پژوهی است. در مجموع مطالعات انجام شده در زمینه اجرای درس پژوهی در ژاپن و سایر کشورها نشان می‌دهد که این فرایند، برنامه‌ای اشتراکی و صرفه‌جویانه است. به این معنا که با استفاده از این برنامه می‌توان به طور معناداری وقت کافی برای پروراندن تعداد کمی ایده و موضوع صرف نمود که این امر به کیفیت بخشی و تعمیق فعالیت‌های آموزشی منجر خواهد شد. همچنین در این رویکرد معلمان باور دارند که تدریس و آموزش از طریق تلاش‌های جمعی اصلاح می‌شوند. داشتن نگاهی مشترک نسبت به اینکه چه چیزی تدریس شود، چگونه تدریس شود و چگونه ارزشیابی شود، از اجزای ضروری موفقیت مدارس است که سطوح بالای موفقیت فردی دانش‌آموزان به ارمغان می‌آورد (مطهرنژاد، ۱۳۹۷).

جامعه آماری پژوهش حاضر ۱۲ دانش‌آموز دختر پایه پنجم دبستان باران شهرستان جوانرود (روستا زلان) در استان کرمانشاه هستند. داده‌های پژوهش حاضر به کمک مصاحبه نیمه ساختارمند و مشاهده توسط اعضا تیم سه نفره درس پژوهی در دو مرحله، نقد و بررسی و جمع‌آوری گردید تا داده‌ها به اشباع نظری برسند. در عین حال روایی این پژوهش با پنل متخصصان و پایایی آن از طریق سه سوسازی مورد تأیید محققان قرار گرفت. اعضای تیم در دو مرحله در قالب دو تدریس اول و دوم به بررسی طرح درس و اجرای آن پرداختند. در ابتدای کار، اعضای گروه با همفکری یکدیگر، درس برگی از تاریخ زمین را انتخاب نمودند و در طی جلسات متعدد به ارزیابی طرح درس اولیه و اجرای آن پرداختند، که با توجه به نقد و ارزیابی تدریس اول به تبیین طرح درس دوم و اجرای آن اقدام نمودند. اعضا گروه با همفکری یکدیگر برای هر دو طرح درس و اجرای آنها روش تدریس کاوشگری را انتخاب کردند.

نتایج و یافته‌ها

در پژوهش حاضر ابتدا نقدهایی که بر تدریس‌ها و طرح درس‌ها وارد شده بود، نگاشته شده است، سپس مطالب آن به دقت خوانده شده و پس از اندیشیدن دقیق روی مطالب، داده‌های خام به صورت ۱۲۲ کدباز نوشته شده است، در مرحله بعد کدهای باز، که اطلاعات خاصی از آنها استخراج نمی‌شد ادغام شده‌اند و برحسب ارتباط معنایی که داشتند در یک مقوله کلی‌تر با عنوان کدهای محوری قرار گرفته‌اند، در نهایت، تعداد ۱۵ کدمحوری

بررسی رویکرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری؛ مطالعه موردی: درس ...

برحسب ارتباط معنایی که با یکدیگر داشتند، ترکیب و در دسته‌های کلی‌تر با عنوان کدهای گزینشی قرار گرفتند، عنوان‌های کدهای گزینشی شامل: مدیریت ابزار و فضای آموزشی، مهارت‌های روان‌شناختی و دانشِ پداگوژی بود.

در جدول کدگذاری صفحه بعد همه مطالب ذکر شده، نشان داده شده است:

جدول کدگذاری شماره: ۱

ردیف	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری گزینشی
۱	نبود ذربین در مدرسه	امکانات آموزشی A:کد	مدیریت فضا و ابزار آموزشی
۲	تهیه بیشتر وسایل توسط معلم		
۳	نبود صفحه جدا برای پروژکتور		
۴	به دلیل کمبود امکانات در مدرسه دانش آموزان بعضی وسایل را تهیه کردند.		
۵	پروژکتور کلاس به درستی کار نمی‌کرد.		
۶	استفاده از خمیر مجسمه سازی به جای گل سفالگری به دلیل در دسترس نبودن آن در مدرسه.		
۷	استفاده درست و به جا معلم از وسایل هوشمند و آموزشی		
۸	استفاده از ابزار و وسایل غیر از کتاب درسی		
۹	آماده شدن همه وسایل موردنیاز قبل از شروع درس		
۱۰	آشنایی معلم با ابزار تدریس خود		
۱۱	استفاده از کتاب درسی		
۱۲	به دلیل نازک بودن پرده‌های کلاس تصویر پروژکتور به خوبی قابل دید نبود.	فضا آموزشی B:کد	
۱۳	کشیدن پرده‌ها توسط معلم و تاریک شدن فضا کلاس		
۱۴	مناسب نبودن نور کلاس		
۱۵	تاریک و خفه بودن فضا کلاس		
۱۶	کوچک و گرم بودن کلاس		
۱۷	زیاد بودن تعداد صندلی‌های اضافی در کلاس		
۱۸	نامرتب بودن محیط کلاس		
۱۹	کلاس به رنگ آبی روشن بود.		
۲۰	به دلیل کوچک بودن محیط کلاس صندلی‌ها به یکدیگر چسبیده بودند و رفت و آمد دانش آموزان را در کلاس دچار خلل کرده بود.		

دانشگاه گیلان

۱۰۹

سال اول، شماره ۱

زمستان ۱۴۰۱

		معلم در تدریس دوم به نورکلاس توجه داشت. هر جا که لازم بود لامپ را خاموش و روشن می کرد.	۲۱
		فضای کلاس خیلی کوچک بود و معلم نمیتوانست آزادانه حرکت و به گروه ها سرکشی کند.	۲۲
	چیدمان فضای آموزشی C:کد:	چیدمان میزها در تدریس اول به صورت گروهی بود.	۲۳
		چیدمان تدریس اول مناسب روش تدریس نبود؛ دانش آموزان برای دیدن تخته مجبور بودند بچرخند.	۲۴
		چینش کلاس در تدریس اول به صورتی بود که صندلی ها به هم چسبیده بودند و اصلا معلم نمی توانست آزادانه سرکلاس حرکت کند.	۲۴
		برای درسهایی که پایه و اساس آنها بحث گروهی است بهترین چیدمان به صورت U شکل است.	۲۶
		در چیدمان U شکل دانش آموزان با همدیگر و با معلم ارتباط چشمی دارند و همین مسئله باعث میشود بتوانند اطلاعات و ایده های خود را با سایرین به اشتراک بگذارند.	۲۷
		چیدمان در تدریس دوم به صورت U شکل	۲۸
	استفاده از تکنولوژی آموزشی D:کد:	درس با روش نوین و استفاده از فیلم و فناوری وبه کار گرفتن تکنولوژی و کار گروهی انجام شد.	۲۹
		استفاده از فناوری روش جذابی است و می تواند دانش آموزان را جذب درس کند	۳۰
		ولی استفاده بیش از حد از آن همیشه درست نیست. (فناوری)	۳۱
		نشان دادن چند عکس در مورد سنگهای رسوبی روی پروژکتور	۳۲
		شروع درس با پخش فیلم	۳۳
		استفاده از فناوری و تکنولوژی فرایند تدریس را آسان تر و اثربخش تر می کند.	۳۴
	آراستگی ظاهری E:کد - معلم	مناسب و آراسته بودن ظاهر معلم	۳۵
		ظاهر معلم متناسب با شغون اسلامی	۳۶
		رنگ لباس معلم روشن و جذاب بود.	۳۷
		رنگ لباس معلم با رنگ دیوار تناسب دارد.	۳۸
	روش تدریس فعال F:کد:	معلم متکلم وحده بود و دانش آموزان فقط شنونده بودند.	۳۹
		مدرس برای رفع خستگی فراگیران از پخش فیلم استفاده کرد.	۴۰
		تعمیم دادن درس به محیط زندگی دانش آموزان	۴۱
		تهیه نمودار توسط معلم باعث می شود که مطالب تدریس شده در ذهن دانش آموزان مرتب و دسته بندی شود.	۴۲
دانش پداگوژی			

بررسی رویکرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری؛ مطالعه موردی: درس ...

۱۱۱

سال اول، شماره ۱
زمستان ۱۴۰۱

		معلم در تدریس خود از روش کاوشگری استفاده کرد.	۴۳
		معلم برای مرحله جمع بندی از دانش آموزان خواسته بود در طول تدریس نکات مهم را یادداشت کنند.	۴۴
		دروس آزمایشگاهی مانند علوم بهتر است به روش گروهی ارائه شود.	۴۵
		معلم برای تدریس این درس از کار گروهی استفاده کرد.	۴۶
		ارائه تصویر در کلاس باعث تحریک حس بینایی دانش آموزان شد.	۴۷
		ابتدا فعالیت ها توسط معلم انجام شد تا دانش آموزان به خوبی با مراحل کار آشنا شوند.	۴۸
		معلم در بخش هایی از کلاس از روش سخنرانی استفاده کرد.	۴۹
		تدریس تا حدودی به صورت تکلیف محور ارائه شده بود.	۵۰
		ارائه یک نمونه از سنگ رسوبی در کلاس، مشاهده عینی دانش آموزان را امکانپذیر ساخت.	۵۱
		دانش مدیریت و کلاس داری کد:G	
معلم بهتر بود در حین پخش فیلم به رفتار دانش آموزان توجه می کرد.	۵۳		
معلم به خوبی کلاس را کنترل کرد.	۵۴		
معلم بر روی کلاس تسلط نسبی داشت.	۵۵		
معلم در کلاس می چرخد و به تمام گروه ها سرکشی می کند و مطالب را به خوبی برای آنها توضیح می دهد.	۵۶		
در هنگام صحبت معلم دانش آموزان دیگر با خمیر بازی می کنند و معلم کنترلی روی آنها ندارد.	۵۷		
عدم توجه دانش آموزان در هنگام جمع بندی توسط سایر دانش آموزان	۵۸		
انتخاب تکلیف شب کد:H	بررسی تکالیف جلسه قبل در تدریس اول سرکلاس انجام نشد.	۵۹	
	معلم در حین حضور و غیاب به بررسی تکلیف بچه ها پرداخت.	۶۰	
	مدرس به تفاوت فردی دانش آموزان در ارائه تکالیف توجه ندارد.	۶۱	
	تکالیف تدریس دوم سنگین بود.	۶۲	
	تکلیف کاغذ دیواری چون یک کار تحقیقی بود باعث تقویت قوه کاوشگری و روش تحقیق در دانش آموزان شد.	۶۳	
	نقاشی فسیل ماهی توسط دانش آموز یک ارزشیابی عملکردی است.	۶۴	
مهارت ارزشیابی کد:I	معلم در طول تدریس خود از انواع ارزشیابی (تشخیصی، تکوینی، پایانی) استفاده کرد.	۶۵	
	ارزشیابی پایانی در پایان تدریس و در قالب سه برگ امتحانی به گروه ها داده شد که به صورت گروهی به آن پاسخ دهند.	۶۶	

		۶۷	سوالات ارزشیابی خیلی سنتی بود و هیچ انعطافی در آنها وجود نداشت.
		۶۸	سوالات فقط حیطه شناختی داشت و بیشتر سطح دانش آموزان را درگیر می کرد.
		۶۹	سوالات مطرح شده متناسب با درس بودند.
		۷۰	پیش نیاز این درس سنگ های رسوبی است که معلم آن را شناخته بود و قبل از شروع درس جدید به مرور و ارزشیابی پیش نیاز مربوط به آن پرداخت.
		۷۱	سوالات ارزشیابی پایانی کوتاه و مختصر بودند.
		۷۲	سوالات پایانی به صورت گروهی بودند تا دانش آموزان با همفکری یکدیگر به آن پاسخ دهند.
		۷۳	به دلیل نداشتن مدیریت زمان از سوی معلم، کلاس با زنگ تفریح تداخل داشت.
	مدیریت زمان ک.د.ج	۷۴	معلم فیلم مربوط به کاوشگری دوم کتاب را که فعالیتی زمانبر بود، پخش کرد.
		۷۵	معلم برای مدیریت زمان شتاب زدگی داشت.
		۷۶	زمان فیلم ها و تعداد آنها زیاد بود
		۷۷	معلم مدیریت زمان برای هر بخش از تدریس خود ندارد.
		۷۸	به دلیل نداشتن مدیریت زمان ، تعیین تکلیف و معرفی درس جلسه آینده انجام نگرفت.
		۷۹	زمان ارزشمند ترین منبعی است که در اختیار معلمان قرار دارد.
		۸۰	نحوه استفاده از زمان به توانایی ها و اقتدار معلمان در مدیریت کلاس بستگی دارد.
مهارت های روانشناختی	خلاقیت و نوآوری ک.د.ک	۸۱	برخی اوقات اتفاقات غیرمنتظره موجب می شود که معلمان زمان زیادی را از دست بدهند .
		۸۲	حفظ زمان برای کارهای ضروری مانند تدریس مسأله ای است که معلمان باید به آن توجه کنند.
		۸۳	حضور غیاب دانش آموزان سنتی بود و هیچگونه خلاقیتی نداشت.
		۸۴	تکلیفی که معلم به دانش آموزان داد تا برای خلاصه داستان خود نقاشی بکشند یک تکلیف خلاقیتی بود.
		۸۵	استفاده از زنگهای نمادین برای اجازه گرفتن دانش آموزان
		۸۶	معلم برای پاسخ دادن به سوالات و اجازه گرفتن دانش آموزان از تابلوهای کاغذی استفاده می کند.

بررسی رویکرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری؛ مطالعه موردی: درس ...

دانشگاه گیلان

۱۱۳

سال اول، شماره ۱

زمستان ۱۴۰۱

		معلم خلاقیت خود را به استفاده از فناوری محدود کرده است.	۸۷
		بعد از پخش فیلم دانش آموزان نظرات خود در مورد فیلم و سوالاتی در رابطه با فیلم پرسیدند.	۸۸
		فقط چند دانش آموز خاص و قوی تر کلاس داوطلب می شدند و پاسخ می دادند.	۸۹
		معلم همه دانش آموزان را درگیر درس نمی کرد و از همه سوال نمی پرسید.	۹۰
		دانش آموزان خیلی صحبت نمی کردند.	۹۱
		مدرس باید در جلب توجه فراگیران به صحبت ها و سوالات دقت بیشتری می داشت.	۹۲
		در تدریس اول مشارکت دانش آموزان در کلاس کم بود.	۹۳
		معلم باید محیط کلاس را طوری سازماندهی می کرد که دانش آموزان به سوال پرسیدن ترغیب شوند.	۹۴
		در قسمت هایی از تدریس دانش آموزان با به صدا در آوردن زنگ ها می - خواهند که صحبت کنند اما معلم نسبت به آنها بی توجه است و به تدریس خود ادامه می دهد.	۹۵
		معلم می توانست از روشهای دیگری غیر از پخش فیلم دانش آموزان را درگیر درس کند که مشارکت آنها برای درس و یادگیری و حتی میزان صحبت کردن آنها در کلاس بیشتر شود.	۹۶
		سوالاتی که از سوی معلم مطرح می شد همه گروه ها را درگیر بحث می کرد اما مشکل این بود فقط افرادی که سطحشان بالاتر بود در سرگروه ها به سوالات پاسخ می دادند.	۹۷
		معلم شرایطی را فراهم نکرده بود تا دانش آموزان با سوال مواجه شوند و سوالات خود را مطرح کنند.	۹۸
		دانش آموزان ضعیف گروه ها انتخاب نشده بودند تا آنها هم نیز در کلاس تعامل داشته باشند.	۹۹
		در تدریس دوم تعامل دانش آموزان در گروه زیاد و باهمفکری یکدیگر به پاسخ سوالات می پردازند.	۱۰۰
	مهارت کلامی M: کد	تپق داشتن معلم در ارتباط اولیه و هنگام حضور غیاب.	۱۰۱
		بریده بریده صحبت می کرد. (معلم)	۱۰۲

مشارکت و تعامل

I: کد

		معلم با لحن تهدیدآمیز دانش آموزان را ساکت می‌کند.	۱۰۳	
		معلم بهتر بود از ماسک استفاده نکند که صدایش رساتر باشد.	۱۰۴	
		باید با یک لحن صمیمی دانش آموزان را آرام کند.	۱۰۵	
		صدای معلم در طول تدریس یکنواخت بود.	۱۰۶	
		معلم می‌توانست با یک زبان جذاب تر تکالیف را بیان کند.	۱۰۷	
		معلم مطالب را به خوبی بیان می‌کرد و نسبت به تدریس اول فن بیان بهتری داشت.	۱۰۸	
		استفاده بیش از حد معلم از تکیه کلام (خب بچه‌ها)	۱۰۹	
		کم بودن دایره لغات معلم	۱۱۰	
		مهارت برقراری ارتباط N:کد	معلم در ارتباط اولیّه و ورود به کلاس و ایجاد ارتباط صمیمی بین خود و دانش آموزان عملکرد خوبی نداشت.	۱۱۱
			شروع کلاس از طرف معلم و نحوه حضور غیاب خیلی رسمی و خشک بود.	۱۱۲
در هنگام شروع کلاس بررسی وضعیت جسمی و روحی دانش آموزان و جویای حال آنها شدن با خوش رویی صورت نگرفت .	۱۱۳			
در ابتدای ورود معلم به کلاس بهتر بود خود را به خوبی معرفی می‌کرد.	۱۱۴			
در هنگام پاسخ دادن دانش آموزان معلم به جای اینکه به آنها توجه کند و ارتباط چشمی با آنها برقرار کند، به صفحه لپ تاپ خود نگاه می‌کرد.	۱۱۵			
معلم خیلی خشک و رسمی تدریس می‌کند.	۱۱۶			
معلم به خوبی از زبان بدن خود استفاده می‌کند که بهتر با دانش آموزان ارتباط داشته باشد.	۱۱۷			
تشویق در کلاس کلا خیلی کم و ضعیف بود،	۱۱۸			
خودکنترلی O:کد	جابه جایی بیش از حد معلم در کلاس	۱۱۹		
	معلم در ابتدای کار مقداری مضطرب است ولی با گذشت زمان و به مدت کوتاهی توانست بر استرس خود غلبه کند و مدیریت کلاس را در دست بگیرد.	۱۲۰		
	اعتماد به نفس معلم زیاد و با عزت نفس درس را تدریس می‌کند..	۱۲۱		
	معلم استرس اداره زمان را داشت.	۱۲۲		

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر کاربرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری درس برگی از تاریخ زمین است، یکی از دغدغه‌های معلمان، آموزش آسان و مناسب با هر درس است به طوری که دانش‌آموزان به خوبی درس را فراگرفته، در کنار یادگیری از کلاس خسته نشوند. طبق نتایج پژوهش حاضر و کدگذاری‌های گزینشی عواملی چون: مدیریت فضا و امکانات آموزشی، دانش‌پداگوژی و مهارت‌های روان‌شناختی معلمان بر تسهیل یادگیری درس مذکور نقش دارند، هر کدام از این عوامل خود شامل زیرمقوله‌هایی می‌شوند که به ترتیب به توضیح پیرامون آنها پرداخته می‌شود.

اولین عامل با توجه به نتایج پژوهش حاضر و کدهای گزینشی، مدیریت فضا و امکانات آموزشی است. معلم باید به درستی توانایی مدیریت فضا، چیدمان کلاس، ابزار و رسانه‌های آموزشی مورد نیاز خود را داشته باشد. که در همین راستا بارخدا و همکاران (۱۳۹۲)، بیان می‌دارند: کمیت و کیفیت فضاها در آموزش یادگیری نقش بسزایی دارد، گرما یا سرمای بیش از حد کلاس، نامناسب بودن نور و نظافت کلاس، سر و صدای غیرمعقول و تعداد بیش از حد دانش‌آموزان در کلاس موجب کاهش کیفیت تدریس و یادگیری می‌شود. معلم باید قبل از شروع کلاس، ابزار و محیط تدریس خود را بشناسد و آن را برای تدریس آماده کند. دانش‌آموزان در محیط‌های مختلف واکنش‌های متفاوتی به یادگیری نشان می‌دهند؛ از این‌رو محیط یادگیری کودکان را شاید بتوان مهمترین عامل در امر یادگیری دانست (ایمانپور اندزقی، ۱۳۹۹). چیدمان کلاس یکی دیگر از عوامل مهم در یادگیری دانش‌آموزان است که معلم باید به خوبی توانایی مدیریت آن و انتخاب مناسب‌ترین چیدمان برای تدریس خود را داشته باشد.

یکی دیگر از عواملی که معلم باید آن را مدیریت کند امکانات و رسانه‌های آموزشی (تکنولوژی) است، وسایل کمک آموزشی یکی از ابزارهای مهم در آموزش هستند، اهمیت زیاد ابزارهای آموزشی به دلیل آن است که دانش‌آموزان به صورت عملی درس را یاد می‌گیرند و به خوبی درس را به خاطر می‌سپارند. در جامعه امروزی به دلیل نقش و پیشرفت تکنولوژی استفاده از ابزار تدریس و تکنولوژی آموزشی پررنگ‌تر شده است.

استفاده از وسایل و امکانات آموزشی گفته‌ها و مطالب درسی برای دانش‌آموزان عینی‌تر و ملموس‌تر می‌شود حتی گاهی اتفاق می‌افتد که آنها در هنگام مشاهده و کار با وسایل نکاتی ریز و ظریف را کشف می‌کنند که برای همیشه در ذهنشان باقی می‌ماند پس هر اندازه که آنها از حواس خود بهره بگیرند استعداد و خلاقیتشان بیشتر شکوفا می‌شود، ذهنشان بیشتر فعال می‌شود و معلم نیز از کار خود نتیجه بهتری می‌گیرد در واقع معلم با به کارگیری این روش به سلامت روانی خود نیز کمک کرده است (حدادان، ۱۳۹۴).

برحسب نتایج پژوهش حاضر یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر تسهیل یادگیری، مهارت روان‌شناختی معلمان است. مهارت‌های روان‌شناختی تأثیر بسزایی در ارتقا سلامت بهداشت روان دارند. مهارت‌های روان‌شناختی از مهارت‌های پیشرفته هستند و در سطوح بالای مغز آموخته می‌شوند. مهارت‌های روان‌شناختی زیرمقوله‌های: خلاقیت و نوآوری، مهارت برقراری ارتباط، خودکنترلی، مهارت کلامی و مشارکت و تعامل در کلاس را شامل می‌شوند. یکی از ویژگی‌های بارز معلمان حرفه‌ای خلاق بودن آنهاست طبق نتایج پژوهش حاضر معلمان خلاق می‌توانند با کمترین امکانات موجود به نوآوری پرداخته و محیط کلاس را برای دانش‌آموزان جذاب‌تر کنند، معلمان برای ایجاد کردن فضا خلاق در کلاس و پرورش توانمندی‌های دانش‌آموزان باید خلاقیت را بشناسند و نسبت به آن نگرش مثبت داشته باشد همچنین معلمان باید از مهارت‌های تدریس خلاق و راهکارهای پرورش خلاقیت آگاهی داشته باشند و دوره‌های آموزشی لازم در این زمینه را بگذرانند (حسینی، ۱۳۸۶). مهارت برقراری ارتباط یکی دیگر از مهارت‌های روان‌شناختی مورد نیاز معلمان و از عوامل تأثیرگذار در تسهیل یادگیری درس علوم است. سازگاری در ارتباط می‌تواند تعلیم و تربیت را تغییر دهد؛ این سازگاری نه تنها بر رفتاری‌های تدریس اثر می‌گذارد بلکه یادگیری را عمیقاً تحت تأثیر قرار می‌دهد.

یکی از جنبه‌های مهارت‌های ارتباطی، مهارت کلامی یا فن بیان است. هر فعالیتی با قصد و عمد همراه است قصد معلم در امر تدریس این است که شاگردان چیزی یاد بگیرند همچنین تدریس یک کنش متقابل بین شاگرد و معلم است کنش متقابل یعنی اینکه معلم بر شاگردان اثر می‌گذارد و برعکس شاگردان هم فعالیت او را تحت تأثیر قرار می‌دهند البته

این اثر متقابل ممکن است به صورت غیرمستقیم باشد برای اینکه تأثیر معلم به هنگام تدریس و سایر فعالیت‌های تربیتی بر شاگردان بیشتر شود باید جدا از محتوا به بُعد ارائه مطالب نیز توجه داشته باشد که تکیه اصلی این موضوع بر نحوه بیان و مهارت کلامی است (محبی‌راد و مرادیان، ۱۳۹۵).

یکی دیگر از زیر مقوله‌های مهارت‌های روان‌شناختی، خودآگاهی و خودکنترلی است. معلم باید توانایی خودکنترلی در کلاس را داشته باشد و حالات خود را از قبیل استرس و اضطراب را در طول تدریس به خوبی کنترل و مدیریت کند. در این رابطه الهی و همکاران، (۱۳۹۹) بیان کرده‌اند: خودکنترلی به تنظیم فعال افکار، احساسات و رفتار شخص اشاره دارد. سومین مقوله و پدیده اصلی در پژوهش حاضر دانش‌پداگوژی است. پداگوژی از نظر لغوی به معنی هنر و علم تربیت کودکان است، این واژه در معنا به روش‌ها و مقدماتی اطلاق می‌گردد که برای تعلیم و تربیت خردسالان مورد استفاده قرار می‌گیرد. لیکن در حال حاضر هنگامی که عبارت فوق مورد استفاده قرار می‌گیرد، مراد و مقصود روش‌های آموزش و تربیت مربی به معنای علم آن است (طرفی و همکاران، ۱۳۹۹). با توجه به نتایج به دست آمده پداگوژی به زیرمقوله‌هایی به شرح زیر تقسیم شده است: اولین زیرمقوله: مهارت مدیریت و کلاس‌داری است، که همسو با نتایج آفتابی و همکاران (۱۳۹۸) است که بیان کرده‌اند: در واقع، مدیریت کلاس و توانایی اداره کلاس یکی از مهارت‌های اصلی هر معلم است. معلم باید بی‌نظمی‌های کلاس خود را کنترل کند؛ برای همین باید کلاس‌داری خوبی داشته باشد و قوانین و مقررات کلاس خود را در آغاز سال تحصیلی تعیین کند. زیرمقوله بعدی مهارت انتخاب روش تدریس فعال است، یک معلم باید در انتخاب روش تدریس مهارت و دقت کافی داشته باشد. روش تدریس باید فعال باشد، از حالت سنتی خارج شود و مناسب درس انتخاب شده باشد، انتخاب روش تدریس فعال که مبتنی بر مشارکت هر چه بیشتر دانش‌آموزان باشد، باعث تسهیل یادگیری در دانش‌آموزان می‌شود. کیفیت یادگیری در روش‌هایی که همراه با فعالیت بیشتر دانش‌آموزان باشد، مطلوب‌تر است. در روش‌های تدریس فعال نحوه یادگیری و مهارت‌های چگونه آموختن بیش از انتقال حقایق و دانش‌ها تأکید می‌شود (محمودی و صادقی، ۱۳۹۷ به نقل خدیوی و ملک محمدی، ۱۳۸۶).

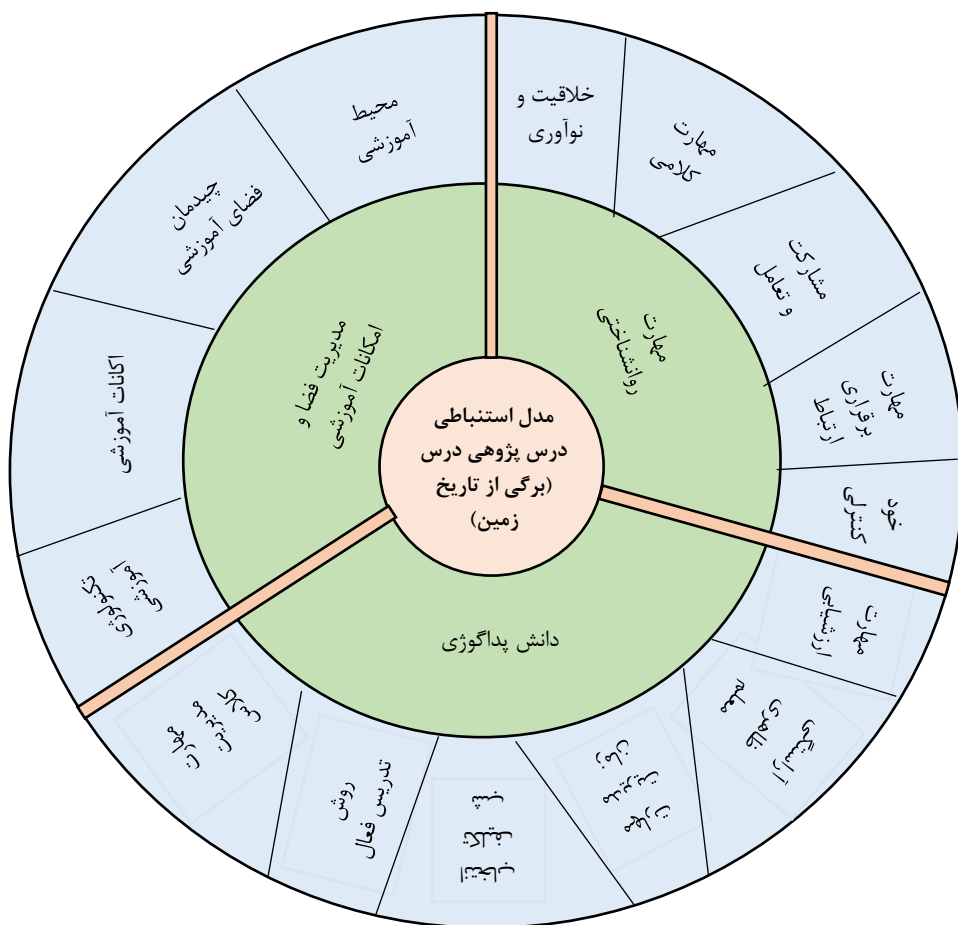

زیرمقوله بعد مهارت مدیریت زمان است، مدیریت زمان در کلاس درس ممکن است حتی برای معلم‌های با تجربه نیز چالش برانگیز باشد. آنها باید میان دنبال کردن هدف‌های بلند مدت کلاس درس، پاسخگویی به نیازها آنی دانش‌آموزان و ارزیابی حجم زیادی از تکالیف و امتحانات تعادل برقرار کنند (پوزیده، ۱۳۹۹). مقوله بعدی که در دانش‌پداگوژی قرار می‌گیرد مهارت ارزشیابی معلمان است، معلمان باید به خوبی با انواع ارزشیابی در کلاس آشنایی داشته و هر کدام را در زمان خود انجام دهند سؤالات ارزشیابی باید به خوبی هدف‌های درس را دنبال کند، در همین زمینه زمانی فرد و همکاران (۱۳۸۹)، به نقل از لوبرز (۲۰۰۶) بیان می‌کنند: که اگر نظام ارزشیابی حاکم بر کلاس درس به گونه‌ای باشد که باعث ایجاد جوی عاطفی و با روابط اجتماعی بالا شود دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی بالاتری روبه‌رو هستند. از طرفی مهارت انتخاب درست تکلیف شب بسیار اهمیت دارد. گانیه عقیده دارد تکلیف باید با زندگی دانش‌آموز مرتبط باشد و از تکلیف به عنوان تکلیف زندگی یاد می‌کند و می‌گوید اهمیت تکالیف زندگی این است که فعالیت‌های توصیه شده در این سطح از دقت، غالباً با اهداف نهایی آموزش و پرورش انطباق دارد. آنچه گانیه تحت تکالیف زندگی یاد می‌کند آن گونه تکالیفی است که حاصل یادگیری آموزشگاهی است و دانش‌آموز آن را از زندگی خویش جدا نمی‌داند (علیزاده و صالحی، ۱۳۹۴، به نقل از امین‌زاده، ۱۳۸۲). آخرین مبحثی که به آن می‌پردازیم و زیرمجموعه همان دانش‌پداگوژی است ویژگی ظاهری و آراستگی معلم است معلم باید به ظاهر خود اهمیت دهد و ظاهر معلم باید آراسته و متناسب با شئون اسلامی باشد. رنگ پوشش و نحوه آن باید متناسب فضای آموزشی و روحیه دانش‌آموزان باشد. در این زمینه احمدی و پاسبان موسی‌آبادی (۱۳۹۵)، بیان کرده‌اند: پوشش معلمان در تمام مدت حضور در کلاس نوازشگر چشمان دانش‌آموزان است و به گونه‌ای غیرمستقیم از حیث رنگ و نوع بر آنان تأثیر می‌گذارد پوشش معلمان بر روحیه دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد و استفاده از رنگ‌های شاد و روشن موجب احساس نزدیکی بیشتر بین معلم و دانش‌آموز می‌شود. با توجه به مطالب ذکر شده می‌توان نتیجه گرفت با افزایش مهارت‌های مختلف معلمان از قبیل دانش‌پداگوژی، مهارت‌های روان‌شناختی و تغییر فضا و امکانات آموزشی که مناسب روش تدریس‌های فعال و یادگیری

بررسی رویکرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری؛ مطالعه موردی: درس ...

بیشتر دانش آموزان شود و همچنین با مدیریت درست معلم بر امکانات و محیط، می‌توان در تسهیل یادگیری درس برگی از تاریخ زمین از کتاب علوم پایه پنجم کمک کرد.

در شکل استنباطی زیر همه عوامل مورد بحث نشان داده شده است:

شکل ۱: مدل استنباطی درس پژوهی

منابع و مأخذ

۱۲۰

سال اول، شماره ۱
زمستان ۱۴۰۱

- احمدی، فاطمه، زهراپاسبان موسی‌آباد، (۱۳۹۵). "تأثیرات روانی رنگ پوشش معلمان مقطع ابتدایی بر دانش‌آموزان." دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روان‌شناسی و مطالعات اجتماعی.
- اصغری، منور، شبنم‌دهبندی، صغری طاهری، آناهیتا پوریانی. (۱۴۰۱). "تأثیر درس پژوهی بر توسعه حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی شهرستان بهشهر." **مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، مؤسسه آموزش عالی نگاره**. (۳۸): ۱۹۱-۲۰۲.
- آفتابی، پروین، علی اصغری، مجید قادری. (۱۳۹۸). "طراحی الگوی دانش معلمان علوم تجربی متوسطه اول استان کردستان: براساس نظریه داده بنیان." **تدریس پژوه**. ۷، (۲): ۱۶۱-۱۸۸.
- افتخاری، حجت، جابر افتخاری. (۱۳۹۷). "درس پژوهی؛ چالش‌ها، پیامدها و راهکارها." **آموزش پژوهی**. ۴، (۱۳): ۷۷-۸۹.
- الهی، ذبیح‌الله، فاضل برزگر بفرولی، نظرعلی صوفی اله، امین ملازهی. (۱۳۹۹). "تأثیر آموزش مهارت‌های خودکنترلی با پیگیری گروه مجازی بر کاهش استفاده آسیب‌زا از تلفن همراه." **فناوری آموزش**. ۱۴، (۳، پیاپی ۵۵).
- ایمان‌پور اندزقی، حسین. (۱۳۹۹). "محیط آموزشی چیست و چگونه بر میزان یادگیری دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد." سومین همایش بین‌المللی روان‌شناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی.
- بارخدا، سیدجمال، اقبال احمدی، ناهید محمدی، زهرا خورشیدپور. (۱۳۹۲). "نقش مدیریت فضاهای آموزشی مدارس در یاددهی - یادگیری دانش‌آموزان." **پژوهش‌های علوم انسانی**. ۵ (۲۹): ۹-۲۶.
- بلاغت، سیدرضا، علیرضا حیدرزادگان، حدیثه اسلامی مهدی‌آبادی. (۱۳۹۶). "تأثیر رویکرد درس-پژوهی معلم بر تفکر انتقادی دانش‌آموزان." **مطالعات برنامه درسی**. ۱۱، (۴۴): ۱-۲۶.
- پالانی جافی، ویدا، عادل سلیمانی. (۱۳۹۹). "از روایت پژوهی تا توسعه حرفه‌ای یک دانشجو معلم." **رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلامی**. ۲، (۵).
- پورا احمدعلی، امیر، علی اکبر شیخی فینی، پورحسین زینلی، صمد ایزدی. (۱۳۹۷). "شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های کاربرد درس‌پژوهی در مدارس ابتدایی عادی استان مازندران به منظور ارائه یک مدل مفهومی." **علوم تربیتی (مجله علوم تربیتی و روانشناسی)**. ۶، (۲۵).

بررسی رویکرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری؛ مطالعه موردی: درس ...

- پوزیده، مریم. (۱۳۹۹). "بررسی و چگونگی مدیریت زمان در کلاس". اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت.
- جباری، فرزانه، راحله مقامی. (۱۳۹۹). "تأثیر تشکیل حلقه‌های درس پژوهی بر رشد حرفه‌ای معلمان پایه‌ی ششم ابتدایی شهرستان آمل". **مطالعات آینده‌پژوهی و سیاست‌گذاری**، ۶، (۱۹): ۴۱-۵۷.
- جاویدی کلاته جعفرآبادی، طاهره، بهروز مه‌رام، فاطمه جهانگرد. (۱۳۹۷). "چالش‌های موجود در آموزش علوم تجربی". **کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت**، روان-شناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی اجتماعی. (۱).
- جعفریان یسار، حمید، فرزانه جعفریان یسار. (۱۳۹۹). "بازخوانی مفاهیم معلم پژوهنده و درس-پژوهی از نگاه دانشجویان علوم تربیتی". **آموزش پژوهی**، ۶، (۲۲): ۱۴-۲۴.
- حاجیان، محدثه، مرتضی، کرمی، مقصود امین خندق. (۱۳۹۸). "اهمیت اجرای درس پژوهی در دانشگاه". **همایش ملی روان‌شناسی، تعلیم و تربیت و سبک زندگی**، ۳، (۳).
- حدادان، عادل. (۱۳۹۴). "وسایل کمک آموزشی و تأثیر آن بر یادگیری". **کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری**، (۳).
- حسینی، افضل سادات. (۱۳۸۶). "بررسی تأثیر برنامه آموزش خلاقیت معلمان بر خلاقیت پیشرفت تحصیلی و خودپنداره دانش‌آموزان". **نوآوری‌های آموزشی**، ۶، (۲۳): ۱۴۷-۱۶۸.
- حمیدی، هادی، نادیا نقوی. (۱۳۹۹). "ارزیابی نقش درس پژوهی در توسعه حرفه‌ای و کسب شایستگی حرفه‌ای معلمان از دید اعضا هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان استان خراسان جنوبی". **پیشرفت‌های نوین در مدیریت آموزشی**، (۱): ۲-۱۲.
- دادمان، میترا. (۱۳۸۲). "نیاز آموزشی و اهمیت آن در آموزش". **مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی**، ۳، (۱۰): ۴۵-۴۶.
- رضوی، اعظم، مینا عباسزاده. (۱۳۹۴). "نقش معلمان در توسعه پژوهش محوری در مدارس". **کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در علوم انسانی**.
- زمانی‌فرد، فاطمه، نرگس کشتی‌آزایی، سیدابراهیم میرشاه جعفری. (۱۳۸۹). "تجارب معلمان ابتدایی از اهداف طرح ارزشیابی توصیفی". **پژوهش در برنامه‌ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی برنامه‌ریزی درسی)**، ۷، (۲۵): ۳۹-۵۲.
- سمیعی درونه، رضا. (۱۳۹۴). **اصول و اهداف آموزش و پرورش ابتدایی**. کنفرانس ملی روان‌شناسی و علوم تربیتی. ۲.

- طرفی، جمهور، فائزه ناطقی، مهنراز جلالوند. (۱۳۹۹). "بررسی جایگاه رویکردهای آموزش پداگوژی، آندراگوژی و هیوتاگوژی در توسعه حرفه‌ای معلمان مدارس". *مدیریت مدرسه*. (۱)۸: ۷۷-۹۶.
- علی‌زاده، شهنراز، کیوان صالحی. (۱۳۹۴). "کاربست تکالیف خلاق در ارتقای کیفیت یادگیری دانش‌آموزان: مطالعه‌ای به روش اقدام‌پژوهی". *کنفرانس بین‌المللی مدیریت و علوم اجتماعی*. ۱.
- فلاح یخدانی، علی محمد اخوات، بتول ناظمی‌اردکانی. (۱۳۹۵). "فراتحلیل فلسفه وجودی درس علوم تجربی در مقطع ابتدایی". *دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های کاربردی در علوم تربیتی و مطالعات رفتاری و آسیب‌های اجتماعی*.
- قادرمزی، سمیه، کیوان بلندهمتان. (۱۴۰۰). "بازنمایی تجارت مدیران مدارس از سیاست‌گذاری کیفیت آموزشی". *فصلنامه علمی مدیریت مدرسه*. ۹، (۲): ۴۱۳-۴۵۴.
- قنبری، مهدی، بهاره نیکبخت، محمد نیکخواه. (۱۳۹۸). "کاوشی در تجارب معلمان درس‌پژوه در درس علوم تجربی: جستاری پدیدار شناسانه". *راهبردهای نوین تربیت معلمان*. ۵، (۷): ۲۳-۴۳.
- کشت‌ورز کندازی، احسان، عباس اناری‌نژاد. (۱۳۹۸). "بررسی تأثیر آموزش درس‌پژوهی بر توانمندسازی معلمان". *آموزش پژوهی*. ۵، (۲۰): ۳۸-۵۴.
- محبی‌راد، محمد، مهدی مرادیان. (۱۳۹۵). "بررسی عملکرد کلی مهارت کلامی معلمان در فرایند تدریس". *دومین کنفرانس سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و روان‌شناسی ایران*.
- محمودی، فیروز، فرزانه صادقی. (۱۳۹۷). "فراتحلیل اثربخشی روش‌های تدریس فعال بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان". *مجله مطالعات آموزش و یادگیری (علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز)*. ۱۰، (۱): ۲۵-۵۵.
- مطهرنژاد، عصمت. (۱۳۹۷). *درس‌پژوهی، سنجشی عملکرد محور از اثربخشی معلمان*. کنفرانس ملی یافته‌های نوین در حوزه یاددهی و یادگیری.
- معماری، امید، زینب آرام، محمد ابراهیمی‌رومنجان، مهری حسنی. (۱۳۹۴). "تکنیک درس‌پژوهی و تأثیر آن در یادگیری بهتر درس علوم تجربی پایه ششم دانش‌آموزان آموزش و پرورش بیرجند". *همایش ملی آموزش ابتدایی*. (۱).
- Benedict, A. E., Williams, J., Brownell, M. T., Chapman, L., Sweers, A., & Sohn, H. (2023). Using lesson study to change teacher knowledge and practice: The role of knowledge sources in teacher change. *Teaching and Teacher Education*, 122, 103951.

بررسی رویکرد درس پژوهی بر تسهیل یادگیری؛ مطالعه موردی: درس ...

- Vermunt, J. D., Vrikk, M., van Halem, N., Warwick, P., & Mercer, N. (2019). The impact of Lesson Study professional development on the quality of teacher learning. *Teaching and teacher education*, 81, 61-73.
- Wulandari, I. A. I., Alvionita, D., Astuti, L., Zahro', S. M., Susilo, H., Ibrohim, I., & Sudrajat, A. K. (2023, January). Application of lesson study during the COVID-19 pandemic in online learning using problem-based learning to increase student collaboration skills. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2569, No. 1, p. 020013).

۱۲۳

سال اول، شماره ۱

زمستان ۱۴۰۱

The Role of Lesson Study in Facilitating Learning: A case Study of a Lesson (A Leaf from the History of the Earth) from the Book of Experimental Sciences in the 5th Grade of Elementary School

Homeyra Naghdi, Zahra Rahim Zadeh, Adel Soleimani

Abstract

Using a collaborative approach, this qualitative research aimed to facilitate the learning of the history of the earth in the fifth grade of elementary science with a lesson study approach. The statistical population of the present study included 12 female students of the fifth grade of Baran Primary School, Javanroud City, Zelan Village, Kermanshah Province. The data were collected through semi-structured interview and observation made by the members of the research team in two stages to reach theoretical saturation. The team reviewed the lesson plan and its implementation in two stages in the form of the first and second teaching sessions. At the beginning of the work, the members of the group chose a lesson from the history of the earth and evaluated the initial lesson plan and its implementation during several meetings. According to the evaluation of the first teaching, they explained the plan for the second lesson and implemented it. The process of data analysis was done by open coding, axial coding and selective coding schemes. 122 open codes were obtained, and the second stage after removing and merging, the codes resulted in 15 main codes and finally by categorizing the main codes in more general categories, 3 selective codes of space management and educational tools, knowledge of pedagogy and psychological skills were obtained. The results of open coding and their classification in core codes showed various factors such as active teaching method, participation and interaction, communication skills, creativity and innovation. They are effective in facilitating the learning of a lesson on the history of the earth.

Keywords: Research, quality of learning, cooperative teaching, experimental sciences, Facilitate learning